

Om te zoenen!

Recensie

Janus Secundus, *Zoenen*. Vertaald door Tom Ingelbrecht (Leuven: Uitgeverij P, 2022), 96pp. ISBN 978-94-93138-70-4.

Al geruime tijd timmert leerkracht klassieke talen Tom Ingelbrecht (1979) aan een indrukwekkend parcours als vertaler. Aanvankelijk liet hij zich opmerken door overwinningen op vertaalwedstrijden en fel gesmaakte lezingen en artikels voor leerkrachten klassieke talen. Na verloop van tijd begon Ingelbrecht de vruchten van zijn noeste arbeid echter ook onder een ruimer publiek te verspreiden. Zo verscheen van zijn hand één van de allereerste Nederlandse vertalingen van het werk van Janus Lernutius (1545-1619), *Kussen uit Brugge* (Uitgeverij P, 2018). Ingelbrechts pittige, jambische vertaling betekende voor veel mensen ongetwijfeld een allereerste én bijzonder prettige kennismaking met het werk van deze vrij onbekende Brugse humanist. Hoewel Janus Lernutius (Jan Lernout) het zijn lezer – en vertaler! – niet makkelijk maakt door de vele mythologische verwijzingen en de niet evidente zinsbouw, is de vertaler er als geen ander in geslaagd om diens bevallige poëzie weer tot leven te brengen. Dat ligt niet alleen aan de verhelderende commentaar bij de dertig *Basia*, maar wellicht nog veel meer aan Ingelbrechts eigen virtuoze vertaaltalent.

De verwachtingen waren dus erg hoog gespannen over nieuwe vertalingen van de hand van onze moderne humanist uit Brugge. Die werden bovendien nog versterkt omdat Ingelbrechts collega's, vrienden en kennissen, goed weten dat hij een voorkeur heeft voor humanistische liefdesdichters en dan in het bijzonder voor auteurs die zich in de stijl van Catullus wagen aan het zogenaamde 'zoengedicht'.



Het was vier jaar wachten op Ingelbrechts nieuwste vertaling en deze keer koos hij voor een veel beroemdere Janus, namelijk Janus Secundus of Johannes Everaerts (1511-1536). Secundus' zoengedichten zijn bij tal van classici en andere literatuurlijfheders zeker en vast niet onbekend, maar weinigen weten wellicht dat Lernutius een vurig bewonderaar was van dit in de knop gebroken muzenkind.

Ingelbrecht zelf noemt zijn vertaling van Secundus' *Basia* een vorm van hybris – en we zouden er nog de stoute vraag aan toevoegen of een derde vertaling echt wel nodig is? In 1997 verscheen namelijk van de hand van Jan Pieter Guépin een eerste Nederlandse vertaling van de *Basia* voor een ruim publiek (Janus Secundus, *De kunst van het zoenen*, Erven J. Bijleveld, 1997), gevolgd door een nieuwe jambische vertaling van geselecteerde fragmenten van diezelfde kusgedichten door Kris Buyse in 2001 (Janus Secundus, *Basia*, Uitgeverij P, 2001). Twintig jaar later waagt Ingelbrecht zich nu ook aan een jambische vertaling van de *Basia*.

'The proof of the pudding is in the eating' zegt men dan... dus laat ons eens proeven van deze drie vertalingen aan de hand van een heel eenvoudig stukje poëzie van Secundus:

Basium IV

*Non dat basia, dat Neaera nectar,
Dat rores animae suaveolentes
Dat nardum, thymumque, cinnamumque,
Et mel, (...)*

*Zij geeft nectar, Neaera, 't zijn geen kussen,
zij geeft dauw van haar ziel bedwelmend geurig,
zij geeft nardus en **thijm** (sic), kaneel of honing, (...)* (Guépin, 1997)

*Geen kussen geeft Neaera, louter nectar geeft ze,
en druppels dauw geeft ze, die geuren op mijn ziel,
en pure nardus proef ik, tijm, kaneel en honing (...)* (Buyse, 2001)

*Neaera zoent geen zoenen maar een heerlijk godendrankje,
ze ademt mij aroma's toe in zachte druppels dauw
en wasemt zo de geuren uit van tijm, kaneel en nardus,
als honing (...)* (Ingelbrecht, 2022)



Basium IV werd door Secundus in hendecasyllabi geschreven en wordt door Guépin in trocheeën vertaald waarbij de tweede trochee twee onbeklemtoonde lettergrepen heeft in plaats van één. Buyse en Ingelbrecht vertalen beiden in een jambisch metrum. Het is zinloos om de vraag te beantwoorden welke vertaling het meest ritmisch is, maar het staat buiten kijf dat de laatste vertaling het meest poëtisch is. Zowel Guépin als Buyse doen niets met Secundus' binnenrijm waarbij de a-klank telkens terugkeert. Ingelbrecht opteert voor een *tradio* en kiest trouwens als enige voor een eigentijdse bewerking van het woord 'nectar'. Ook het klankrijke Catulliaanse *suaveolentes* (*Carmina* 61,7) wordt geëvoceerd door Ingelbrechts alliteratie in 'druppels dauw'. Hoewel Buyse, in tegenstelling tot Guépin, het werkwoord *dat* bij het derde gebruik ervan ook anders vertaalt, gaat Ingelbrecht bewust voor *variatio* met beklemtoning van de a-klank van *dat*: na 'ze zoent zoenen' klinkt het 'ze ademt' en 'ze wasemt'. De derde vertaling biedt zelfs een poëtisch alternatief voor het enjambement van de beklemtoonde 'honing'. 'Als honing' maakt Ingelbrecht daarvan, terwijl Guépin en Buyse het enjambement negeren.

Drie vertalingen vergelijken aan de hand van – ocharme – drie willekeurige versjes oogt wat schamel, maar ze zijn significant voor de poëtische zeggingskracht waarmee deze hedendaagse Charitaeus (zoon van de Gratiën) behept is!

P.S. Wie op de hoogte wil blijven van het reilen en zeilen van Tom Ingelbrecht kan terecht op zijn webstek: <https://tomingelbrecht.com/>.

Bert Gevaert
Bert.Gevaert@sint-lodewijkscollege.be

